

סמוכות לרשות הרבים ממש — **טהורות**, שודאי לא נגעו בהם בגדיהם של עובדי רשות הרבים. והחיצוניות הסמוכות לרשות הרבים — **טמאות**, שמא נתחככו בהם בגדי עובדי רשות הרבים בהליכתם.

ונתקשינו: דהא **תניא** בברייתא — ד"אלו — היינו הפנימיות, ואלו — היינו החיצוניות, **טמאות**, ודלא כמתניתין דלעיל שחילקה בין הקדירות הפנימיות לחיצוניות?

ולגבי קושיא זו אמר רבי חמא בר עוקבא: דברייתא דתני "אלו ואלו טמאות" איירי באומן שכלי אומנותו בידו, וניכר שמתכוין למכור את קדירותיו, ולהכי מטמאין להו — מפני שיד הכל ממשמשת בהן ובודאי נגעו בהן עמי הארץ.

ונתקשינו: דהא **תניא** בברייתא — ד"אלו ואלו היינו — הפנימיות והחיצוניות, **טהורות**, ודלא כברייתא דלעיל דתני דאלו ואלו טמאות?

אמר רבי חמא בר עוקבא: ברייתא דתני "אלו ואלו טהורות" איירי באומן שאין כלי אומנותו בידו, ולכך לא חיישינן שמא נגעו בהן עמי הארץ.

ואכתי קשיא לן — אלא הא דתנן במתניתין דטהורות דלעיל — "הפנימיות טהורות,

אדרבי יהודה קשיא לך, ודרבנן אדרבנן לא קשיא לך, שנזקקת לתרץ רק את דברי רבי יהודה ולא את דברי רבנן!?

אלא, דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא. כדשינינן, דכדמאי הקלו.

ואף דרבנן אדרבנן לא קשיא, דלעולם לא חיישי רבנן לגומלין.

ודקשיא לך אמאי בדמאי חיישי רבנן לגומלין? תשובתך — דעל כרחינו נעמיד את המשנה כדאמר רבי חמא בר עוקבא גבי ענין אחר, שהעמיד משנה באומן שכלי אומנותו בידו, ולקמן בשמעתין יבואר גבי מה אמר כך רבי חמא בר עוקבא, והכא נמי נעמיד משנתנינו, בחמר שכלי אומנותו בידו, וניכר הדבר שהולך ממקום למקום למכור תבואה, ולכן חיישינן לגומלין, אבל בעלמא לא חיישינן לגומלין (123).

ומבארין: והכא אתמר הא דרבי חמא בר עוקבא דאיירי באומן שכלי אומנותו בידו?

אהא דתנן במסכת טהרות — "הקדר היוצר קדירות חרס, שהוא "חבר" שנוהר בכליו שלא יטמאו, שהניח קדירותיו ברשות הרבים, וירד לשתות, וחושש שמא נגעו בגדיהם של עמי הארץ בקדרותיו וטימאום, משום שגזרו חכמים טומאה על בגדי עמי הארצות, — הקדירות הפנימיות שאינן

כלים שמשמשים בהם בטהרה, כגון כלי אבנים שאינם מקבלים טומאה, וכל הרואה כלים אלו בידו מתרחק ממנו, כדי שלא יטמאנו, וניכר שהוא כהן לפי זה אף בלא עדותו של חברו, ולכך האמינוהו חכמים ולא חששו לגומלין.

123. כך פירש רש"י. אך רבינו חננאל פירש באופן אחר: דלעולם חיישי רבנן לגומלין, ומה שנתקשינו במתניתין, דגבי תרומה לא חיישי רבנן לגומלין, והאמינום להעיד אחד על חברו, ולהתירם בתרומה?

הא לא קשיא. כיון דאיירי שהמעיד יש בידו

והחיצונות טמאות." היכי משכחת לה? והא אי איירי באומן שכלי אומנותו בידו, הרי בין כך ובין כך טמאות, ואי איירי באומן שאין כלי אומנותו בידו, בין כך ובין כך טהורות.

ומשיננן: לעולם איירי כשאין כלי אומנותו בידו, ודקשיא לך, אם כן מדוע החיצונות טמאות? תשובתך — משום דאיירי הא מתניתין כשסמיכא חנותו של הקדר לרשות הרבים, ומניח את קדרותיו בתוך רשות הרבים ולכך טימאו את החיצונות — משום חיפופי [חיכוך] עוברי רשות הרבים, אבל הפנימיות שאין מתחככים בהם עוברי רשות הרבים — טהורות.

וחוזרת הגמרא לבאר את מחלוקת רבי יהודה ורבנן, אי נאמן אדם לומר על חברו "כהן הוא" כדי להתירו בתרומה:

ואיבעית אימא: רבי יהודה ורבנן, במעלין מתרומה ליוחסין קמיפלגי. כלומר — לעולם טעמו של רבי יהודה לאו משום דחייש לגומלין.

אלא דסבר, שאין מאמינים לעד אחד אפילו לענין תרומה לחודה, משום דחיישינן שמא אדם אחר שיראה אותו אוכל בתרומה יאמר שודאי כהן הוא, ויעיד עליו במקום אחר ויבואו להכשירו אף ליוחסין.

ורבנן סברי: דלא חיישינן להכי, ולכן נאמן עד אחד להתירו בתרומה לחודיה. (124)

ואם תאמר — דאכתי קשיא לרבנן אמאי לא חיישינן לגומלין, כמו גבי דמאי, דהתם חיישי רבנן לגומלין?

צריך לומר — דלרבנן עדיין בעינן לתירוץ הקודם של הגמרא — דהתם איירי באומן שכלי אומנותו בידו, ולהכי חיישינן לגומלין. תוספות.

נסתפקו האמוראים בבית המדרש:

איבעיא להו: שטר חוב הבא לפני הדיינים וכתוב בתוכו התואר "כהן" על אחד מהנדונים, מהו להעלות את הנדון, לחזקת כהונה, מכח העדות שבשטרות, ולהתירו להנשא ליוחסין?

ושקלינן וטרינן: היכי דמי דאיכא עדות בשטר לענין כהונה?

אילימא דאיירי דכתיב ביה [בשטר] "אני פלוני כהן התמתי עד" — דהיינו שאחד מעידי השטר כתב על עצמו את התאר "כהן", ובזה מספקא לן אי מעלין מעדות זו ליוחסין.

בהא ודאי אין לומר שנעלה מהשטר לענין יוחסין, משום דמאן קא מפסחיד עילויה? — מיהו המעיד עליו שכהן הוא, להעלותו מכח עדות זאת ליוחסין?

"אין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו דברי רבי יהודה..." ובגמרא שם מבואר שטעמו של רבי יהודה הוא משום שבמקומו של רבי יהודה היו מעלין מתרומה ליוחסין. וא"כ מה ההוה אמינא בסוגיין לומר דטעמו של רבי

124. ובתוספות הקשו — מה היתה ההוה אמינא של הגמרא לומר שנחלקו רבנן ורבי יהודה בגומלין, והלא לקמן (דף כח' ע"ב) מבואר להדיא שטעמו של רבי יהודה הוא משום דסבר ש"מעלין בתרומה ליוחסין", דאמרינן —

אלא לא צריכא, דאיירי דכתיב ביה [בשטר] "אני פלוני כהן לויתי מנה מפלוני", וחתימו סהדי לעדות על שטר זה. ובוה מספקא לן — מאי? האם אמנה שבשטר קא מסהדי עידי השטר, אבל על יחוסו של הלווה אינם מעידים, (125) או דלמא, אכולה מילתא קא מסהדי, ואיכא עדות אף לגבי יחוסו של הלווה, ואפשר להעלותו ליוחסין מכח עדות זו?

ונחלקו בספק זה רב הונא ורב הסדא.

חד אמר: מעלין משטרות ליוחסין, וחד אמר: אין מעלין משטרות ליוחסין, ולא איתברר לן מאן סבירא מעלין, ומאן סבירא אין מעלין.

עוד נסתפקו האמוראים בדין "מעלין":

איבעיא להו: אדם הבא לפנינו ואין ידוע לנו יחוסו, ובא עד אחד ומעיד בו שכהן הוא, מהו שישא את כפיו? האם חיישינן שמא

יבואו אח"כ להעלותו מחזקת נשיאות כפים, ליוחסין, או לא?

והוינן בה: תיבעי ספק זה — למאן דאמר מעלין מתרומה ליוחסין, [היינו רבי יהודה דלעיל] ותיבעי אף למ"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין. [היינו רבנן דלעיל]

ומפרשת הגמרא:

תיבעי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין, שמא אף על גב דמתרומה מעלין ליוחסין, [כלומר דחיישינן שמא אחר הרואהו אוכל תרומה יעיד עליו לכהונה], דלמא הני מילי תרומה, חיישינן להכי, משום דעון מיתה היא, והרואה אומר, אילולי שהיה כהן לא היה אוכל בתרומה. אבל נשיאות כפים דרק איסור עשה יש בהן, (126) לא חיישינן שמא יבואו להעלותו ליוחסין. או דלמא לא שניא ואף כאן יש לחוש שמא יעלוהו ליוחסין.

יהודה משום דחיישינן לגומלין?

ותירצו התוספות — שבהוה אמינא סברא הגמרא ש"מעלין מתרומה ליוחסין" פירושו — שבי"ד מעלין מי שבא לפנייהם ומחזק כאוכל תרומה, להשיאו אשה מיוחסת ככהן.

ולכן ודאי שאילולי חייש רבי יהודה לגומלין לא היינו מפסידים את הכהן מלאכול בתרומה, והיינו מתקנים רק ש"אין מעלין מתרומה ליוחסין", ותו ליכא למיחש למידי, שאף אם יאכל בתרומה לא יעלה ליוחסין.

ומה שאמר רבי יהודה לגבי עבד שאינו אוכל בלא רבו, ולא תיקן ש"אין מעלין מתרומה ליוחסין" — רק בעבד הדין כן, משום שאין לו כל כך הפסד אם יאכל עם רבו.

ובמסקנא הבינה הגמרא — שמעלין מתרומה ליוחסין פירושו — שחיישינן שמא אחר

הרואהו אוכל בתרומה יעיד עליו ליוחסין. ולכן ודאי שאף בסוגיין — גם בלא טעמא ד"גומלין", סובר רבי יהודה שאינו אוכל בתרומה.

125. ומבואר — שיכולים העדים לחתום על השטר, אף על פי שאינם יודעים, האם אכן כהן הוא החותם הלווה או לא.

ברם — כל זה דווקא אם לא הוחזקו באותה העיר שני אנשים ששמן שווה ואחד מהם כהן, אך אם הוחזקו באותה העיר, אין להם לחתום עד שיבררו האם הלווה הוא אכן כהן או לאו. תוספות.

126. שנאמר — "כה תברכו" (במדבר ו') — אתם מברכים ולא זרים מברכים, ולא הבא

אמר לו רב נחמן לרבא — אכתי הלכתא מאי?

אמר לו רבא — אנא, מתניתא שמבואר מתוכה כמאן הלכתא ידענא.

ואיזו היא: דתניא — רבי יוסי אומר: גדולה חזקה! — יש לסמוך עליה יפה. רש"י. ומניין? שנאמר (עזרא ב') — גבי מנין העולים ארצה בימי עזרא — "ומבני הכהנים שעלו ארצה: בני חביה, בני הקוין, בני ברזילי, אשר לקח מבנות ברזילי הגלעדי אשה, ויקראו בניהם על שמם, אלה הכהנים בקשו כתבם המתיחשים [כתב ייחוסם לכהונה] ולא נמצאו, ויגאלו [נפסלו] מן הכהונה, ויאמר התרשתא [הוא נחמיה בן חכליה] להם: מה יהיה דינם — אשר לא יאכלו מקדש הקדשים — היינו מקדשי המקדש, עד עמוד כהן לאורים ותומים, כלומר — עד ביאת המשיח, אבל בתרומה שהיו רגילים לאוכלה בגולה לא אסרם."

ומבאר המשנה — אמר להם נחמיה — הרי אתם בחזקתכם! כמה הייתם אוכלים בגולה, בקדשי הגבול! כלומר בתרומה שנוהגת גם מחוץ למקדש וירושלים, אף כאן, כשתעלו ארצה, אף על פי שלא מצאתם את כתב ייחוסכם לכהונה עדיין תאכלו בקדשי הגבול, משום דסמכין על חזקתכם שאכלתם עד היום. ומכאן שגדולה חזקה. עד כאן המשנה.

ומכאן הוכיח רבא לרב נחמן, שנפסקה ההלכה שאין מעלין מנשיאות כפיים

וכמו כן תיבעי למ"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין, שמא הני מילי דלא חיישינן שמא הרואה יבוא להעיד עליו דכהן הוא דווקא בתרומה, דמיתאכלא בצנעא, ולא יראוהו אוכל בתרומה, אבל גבי נשיאות כפיים דבפרהסיא הוא נושא את כפיו, חיישינן שמא הרואה יאמר — "אי לאו כהן הוא, כולי האי לא מחציף אינש נפשיה לישא את כפיו כשאינו כהן" ויבא להעיד עליו שכהן הוא.

או דלמא, לא שניא, ואף בנשיאות כפיים לא חיישינן, ומתירים לו לישא כפיו על פי עד אחד.

ואמרינן בגמרא, דנחלקו בספק זה רב חסדא ורבי אבינא.

חד אמר: מעלין מנשיאות כפיים ליוחסין, ולכך אין להתירו לישא את כפיו אלא בשני עדים. וחד אמר: אין מעלין מנשיאות כפיים ליוחסין, ומתירים לו לישא כפיו על פי עד אחד.

ובעניין זה — אמר לו רב נחמן בר יצחק לרבא: מהו להעלות מנשיאות כפיים ליוחסין? — האם חיישינן שהרואה אדם נושא כפיו יבוא להעיד עליו שכהן הוא, כנ"ל.

אמר לו רבא לרב נחמן בר יצחק: והלא דבר זה הוא פלוגתא דרב חסדא ורבי אבינא, דלעיל.

אילו) שכתב בשם ר"י, וזה לשונו — "לא ידע ר"י מה איסור יש בזה העולה לדוכן, אם לא

מכלל עשה — חשיב כעשה. — רש"י. אך יעויין בתוספות (שבת קיח' ע"ב ד"ה

כהנים אלו אוכלים בתרומה וכיון דאכלי בתרומה אתי לאסוקינהו, דהלא לשיטתו מעלין מתרומה ליוחסין, ומה הועיל נחמיה בתקנתו?

אלא לאו, כדתרצינא לעיל, דשאני הכא משום דריע חזקיהו כיון שניכר שיש בהם צד פסול (127) לא חיישינן שיעלום ליוחסין.

ומקשינן: אי סבירא לן דאף על גב דבעלמא חיישינן שמא יעלו מנשיאות כפיים ומתרומה ליוחסין, הכא לא חיישינן, משום דריע חזקיהו, אלא מאי "גדולה חזקה" דאמר כה-א רבי יוסי? והלא אין שום סיבה לבטל את חזקתם, כיון שאין חשש שיעלום ליוחסין (128).

ומתרצינן: לכך בעינן לחידושא דרבי יוסי שגדולה חזקה, משום דמעיקרא אכול רק בתרומה דרבנן, שהרי בגולה היו, ובחוצה לארץ לא נוהגת תרומה אלא מדרבנן, אבל

ליוחסין, משום דאי סלקא דעתך, דמעלין מנשיאות כפיים ליוחסין, והלא הני הכהנים בני ברזילי כיון דפרסי ידיהו, שהרי השאירם נחמיה בחזקתם, ובגולה היו נושאים כפיהם, אתי לאסוקינהו ליוחסין, ומה הואיל נחמיה בתקנתו שאסרם בקדשי המקדש, והלא הרואה אותם נושאים כפיהם יעיד עליהם שכהנים הם?! אלא ודאי שלא חיישינן שיעלו מנשיאות כפיים ליוחסין.

ודחינן: לעולם חיישינן שיעלו מנשיאות כפיים ליוחסין, אלא דגבי הכהנים בני ברזילי לא חיישינן משום דשאני הכא, דריע חזקיהו, — הורעה חזקתם, כיון שהכל רואים ששאר כהנים אוכלים מקדשי המקדש ואלו אינם אוכלים, ולכן לא חיישינן שיעלום מנשיאות כפיים ליוחסין.

ומוכחינן כתירוץ זה — דאי לא תימא הכי, דשאני הכא דריע חזקיהו, יקשה לך אף למאן דאמר מעלין מתרומה ליוחסין, והלא

לישראלים, ולכן אינו עובר משום "כה תברכו", אך היכא שאין כהן אחר אלא הוא, ומטעה את החזן שכהן הוא, נמצא שקראו לו לעלות ועובר משום "כה תברכו".

127. רש"י פירש — דריע חזקיהו משום שהכל רואים ששאר כהנים אוכלים בתרומה ואלו אינם אוכלים.

אך התוספות פרשו דריע חזקיהו משום שמפורסם שנתייחסו אחרי בני ברזילי הגלעדי, וידוע לכל שבקשו את כתב ייחוסם ולא מצאו, ולכן ליכא למיחש למידי.

128. אך אי סבירא לן דבעלמא נמי אין מעלין מתרומה ונשיאות כפיים ליוחסין, לא קשיא

משום ברכה לבטלה...".

ותמהו עליו האחרונים — והא איכא לאו הבא מכלל עשה ד"כה תברכו", כמו שכתב רש"י?

ויש שתירצו — (דרכי משה, או"ח סי' קכח). ועוד. דאיסור זה אינו אלא כשנושא את כפיו לבדו, אבל כשנושא כפיו ביחד עם כהנים אחרים אינו עובר.

והחתם סופר (בסוגיין דף כא' טור ד' ד"ה ואמנם) באר חילוק זה — משום דקיימא לן דהחויב לכהן לעלות הוא רק אם קראו לו לעלות, אך בלאו הכי אינו מחוייב, והאיסור לזר הינו רק היכא שאצל הכהן הוא חיוב, ולכן כאשר ישנם כהנים נוספים, והחזן אומר — "כהנים", ודאי שכוונתו לקרא רק לכהנים ולא